

Kuipalju on eestlasi Rootsis?

Eesti Päevaleht oma 17. jaanuari numbris tõi lahkesti ära minu selgituse Sisserännuameti poolt Eesti Komiteele valimiste selgitustööks toetuse määramise kohta. Sellele selgitusele lisab Eesti Päevalehe toimetuse Üsna sapise järeilmärguse, kus muuseas öeldakse: "Ilmselt võimalusest toetuse saamiseks kõrvalteid pidi informatsiooni saades rutati esildisega, mille sisu ülepeakaela kirjutati, et mitte n.ü. "ree pealt maha jääda". See seletab, miks andmed esildises on nii ebapädevad ja sunnivad kulmu kergitama, kuna need ei ühtu Eesti Komitee varasemate andmetega". - Nii kõlab üks osa Eesti Päevalehe toimetuse järeilmärgusest, millele on veel lisatud näpuganäitav lause: "Seda asjaolu oleks pidanud märkama allakirjutajad, nende hulgas Eesti Komitee esimees".

E. Päevalehe toimetuse järeilmärgusest tuleb kahjuks küll järeldada, et toimetuse ei ole nähtavasti kunagi süvenenud sellesse probleemi, kuipalju õieti on eestlasi Rootsis ja milline on eestlaste koosseis. - Kuna Eesti Komitee ja Eesti Rahvusnõukogu ühisel kirjas toodud arvud on esitatud ERN büroojuhataja Arvo Hormi poolt, siis palun Eesti Päevalehes avaldatud minu selgituse järeilmärgusele vastuseks ära tuua Arvo Hormi analüüs selle probleemi kohta, mis peaks olema huvitav ja õpetlik E. Päevalehe toimetusele ja kogu eestlaskonnale.

Arvo Hormi analüüs on kokkuvõttes järgmine:

Eesti Päevaleht kahtleb keskorganisatsioonide poolt esitatud arvudes, kuna Eesti Komitee ja Eesti Rahvusnõukogu kirjas on eestlaste arvuna mainitud 31.000. Eesti Komitee varajasemais tegevusaruannetes olevat aga mainitud eestlaste arvuna 25.000. "Kumb versioon väärrib uskumist?" küsib Eesti Päevaleht. -

Et seda probleemi veelgi põnevamaks teha mainime veel ka, et Sisserännuameti ametlikus ajakirjas "Ny i Sverige" nr. 5, 1977 avaldatud ülevaates baltlaste kohta tuuakse eestlaste arvuna Rootsis veel ka 40.000. Nii siis: 25.000, 31.000 ja 40.000. Milline arv on siis õige? Vastus: kõik kolm arvu on õiged - nende

- 2 -

kasutamisel tuleb aga ära märkida, mida nende all igakord mõeldakse. Eestlaste arvu arvestamisel, mitte ainult Rootsis, vaid ka teistes asukohamaades, ilmub ilmekalt see staatilisuus, mis iseloomustab meie eluavaldusi ka paljudel muudel aladel. 25.000 eestlast Rootsis - see arv on nüüd levinenud pea kõigisse meie endi ülevaadetesse, nii Rootsis kui teistes maades ja siit edasi juba ka Rootsi, USA, Kanada ja teiste maade teatmeteostesse. Tegelikult tähendab see arv aga vaid neid eestlasi, kes Rootsi saabusid põgenikena õige lühikesel ajavahenikul: 1944. a. suvest kuni 1945. a. kevadeni. Esimesena avaldas selle arvu Balti Humanistlik Ühing ühes oma esimeses publikatsioonis 1945. a. kevadel ja selle aluseks oli Eesti Komitee poolt koostatud põgenike keskkartoteek. See on korralikult säilinud seniseni ja on oma üksikasjalike andmetega eesti pagulasajaloo üheks oluliseks ja põhiliseks algmaterjaliks. Eesti Komitee arvud langesid otse üllatava täpsusega kokku alles vähe hiljem selgunud Rootsi ametliku rahvastatistika arvudega. 1.04. 1944 oli eestlaste arv Rootsis 2.826, aga 1.04.1945 juba 22.092. Kui sellele arvule lisada varematal aastatel: 1938-1944 Rootsi saabunud eestlased (viisadega ja juba naturaliseeritud) ja hilisemal aastail saabunud, siis saamegi arvu 25.000, mida meie tavaliselt kasutame. Eesti rootslasi loendati erialusel ja selleks arvuks oli 7.500. Järgnevatel aastatel toimus teatud väljaränd USA-sse ja Kanadasse, samal ajal saabus pidevalt eestlasi Rootsi Kesk-Euroopast. Neid liikumisi võivad uurijad statistiliselt jälgida, aga need ei muuda palju paguluse algperioodi eestlaste arvu statistilist üldpilti.

Aga 35 aasta kestel on ju palju meie kaasmaalasi surnud, aga iga aasta on eestlasi ju ka juurde sündinud. Milline on olnud eestlaste juurdekasv - iive - 35 aasta keste? Kuipalju on meid siis praegu Rootsis? Probleemi teevad aga siin kohe keeruliseks segaabiolud. Demograafilises analüüsis on siin tegemist vägagi komplitseeritud aga ka eriti huvitavate küsimustega.

Nende küsimustega on kõige rohkem tegelenud Alur Reinans, kes on osakonnajuhataja Statistika Keskbüroos, aga viimastel aastatel peamiselt tegelenud sisserändajate, vähemusrahvaste ja ka nende

- 3 -

demograafiliste probleemidega. Rootsi-eestlaskonna demograafilisi probleeme on ta käsitlenud Liberaalse Erakonna ajakirjas "Aspekt" (nr.2 ja 4, 1971, nr. 14, 1974). Segaabielude probleemi aga huvitavas uurimuses "Possible Demographic Trends in Immigrant Groups" Stockholm 1974, samuti ka artiklis "Invandringen och befolkningsutvecklingen" (Invandrare och minoriteter, nr. 3/4, 1978). Reinansi arvestuste järgi sündis paguluse alguses umbes 385 "täiesti eesti" last aastas. 1970. a. oli see arv juba langenud sajale. Samaaegselt aga kasvas tugevasti segaabieludest sündinud laste arv. Reinansi arvestuse kohaselt oli kogu eestlaskond 1970.a. 34.650 isikut, nendest 18.150 Eestis sündinud, 6.000 Rootsis sündinud, kelle mõlemad vanemad on eestlased, ning umbes 10.500 segaabieludest sündinud isikut. Viimaste hulgas on osa, kes ainult ühe vanavanemaga on seotud eestlastega.

Reinansi arvestuste alusel aastal 2000 peaks olema alles ca 7000 - 8000 Eestis sündinud eestlast ning umbes 7000 - 8000 Rootsis sündinud isikut, kelle mõlemad vanemad on eestlased. "Osalisteeestlaste" arv on selleks ajaks kasvanud tugevalt ja peaks olema kusagil 50.000 isiku ümber. Aga kui paljud neist peavad endid veel eestlasteks?

Kui tagasi tulla kirjutise alguses mainitud arvude juurde, siis võiks neid iseloomustada järgmiselt: 25.000 on kodumaalt Rootsi saabunud eesti põgenike arv, aga ka see arv mis ka praegu moodustab m. registreeritud ja organiseeritud eestlaskonna, 31-35.000 on see arv, mida võiks nimetada eesti vähemusrahvuseks Rootsis, kuna eesti rahvuslik päritolu siin domineerib veel selgelt ligi 70%. Eestlaste arv 41.000 aastail 1978/79 on demograafiline arv, mille sisu moodustavad juba 50% segaabieludest sündinud lapsed. "Päritolumaa", niihästi isade kui emade poolt on rahvastikustatistikas ja uurimustes tihti kasutatav mõiste ja 40.000-st ülespoole tõusvat eestlaste arvu tuleks edaspidi mitte ainult sagedamini kasutada vaid ka selle demograafilist sisu täpsemini selgitada ja uurida. -

Eelnevast Arvo Horni analüüsist peaks olema selge, miks me erinevaid probleeme käsitledes peame esitama ka vastavalt erinevaid arve eestlaste kohta Rootsis.

Stokholmis 30. jaanuaril 1979

Heinrich Mark
Eesti Komitee esimees